

Lågtröskelboende

Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2022-05-13
Ärendenr SON 2022/125

Lågtröskelboende

Innehåll

Bakgrund	2
Inledning	2
Metod för utredning.....	3
Utredningens innehåll:	3
Beroendeenhetens boendeformer	3
Birkagårdens natthärbärga	4
Inventering lokala behov.....	4
Omvärldsbevakning	5
Innehåll och krav	6
Bedömning och slutsats	7

Bakgrund

Socialdemokraterna (S) yrkar i en motion att förutsättningarna utreds för att tillskapa platser på härbärke/lågtröskelboende för personer som inte har möjlighet att få plats på Birkagårdens natthärbärke eller det boende som bedrivs inom socialförvaltningens beroendeenhet. Socialnämnden har besvarat motionen, 2021-09-16 § 145 med att det finns behov av ett komplement till Birkagårdens natthärbärke och beroendeenhetens.

Socialnämnden har därefter fått i uppdrag av regionfullmäktige, 2022-02-21 § 14, att utreda förutsättningarna för att tillskapa platser i härbärke/lågtröskelboende/akutboende till personer som inte har möjlighet att få plats på Birkagården eller regionens egna boende. Socialförvaltningen har nu utrett frågan. I utredningen ersätts begreppet lågtröskelboende med stödboende.

Inledning

Enligt 1 kap. 2§ regeringsformen ska det allmänna särskilt trygga rätten till arbete, bostad och utbildning. Att kommunerna har huvudansvaret för bostadsförsörjningen framgår av lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, bostadsförsörjningslagen. Syftet med planeringen för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs, (1 § bostadsförsörjningslagen).

Enligt förarbeten till den tidigare socialtjänstlagen (1980:620) ansågs rätten till bland annat bostad ha en så avgörande betydelse för den enskildes sociala situation att det tydligt skulle framgå i lagen. Socialnämnden ska enligt 3 kap. 2 § SoL i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och I 2 kap. 1 § SoL anges att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Vad rätten till bostad faktiskt innebär framgår ytterst av hur reglerna för enskilds rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL tillämpas. För att få rätt till bistånd krävs enligt 4 kap. 1 § SoL att den sökande inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och socialtjänstens stöd ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Av praxis från Högsta förvaltningsdomstolen framgår att när den enskilde har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad, helt saknar tak över huvudet och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt så är nämnden skyldig att tillhandahålla en bostad som uppfyller krav på skälig levnadsnivå. Att det generellt sett är svårare att få ett hyreskontrakt om personer har skulder eller betalningsanmärkningar är exempelvis inte i sig en självklar anledning till att bevilja bistånd. Att det är brist på bostäder på den öppna bostadsmarknaden är inte heller i sig skäl nog för bistånd till bostad från socialtjänsten. Det är inte socialnämndens skyldighet att tillgodose behov av bostad i allmänhet. I akuta situationer träder dock socialtjänstens yttersta ansvar in.

I den nationella utredningen Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet, förslår utredningen att regionernas hälso- och sjukvård ska ansvara för all behandling av skadligt bruk och beroende oavsett om behandlingen sker med läkemedel, psykologiska, psykosociala eller andra behandlingsmetoder. Syftet med förtydligandet av hälso- och sjukvårdens ansvar är främst att skapa förutsättningar för att hålla ihop behandlingen av

alla psykiatriska tillstånd inklusive skadligt bruk och beroende. Det förändrade huvudmannaskapet innebär att socialtjänstens uppdrag renodlas och får ett tydligare fokus på bl a boende och sysselsättning till personer med skadligt bruk och beroende. Reformen föreslås träda i kraft 1 januari 2025.

Metod för utredning

- Intervju med enhetschef och handläggare inom beroendeenhetens myndighetsutövning
- Intervju (och besök) med enhetschef, samordnare och personal vid beroendeenhetens korttidsboende.
- Intervju med enhetschef inom stöd- och försörjningsenheten
- Intervju med socialjouren.
- Intervju och besök Birkagårdens natthärbärge
- Intervju med tre kommuner som bedriver lågtröskelboenden eller motsvarande (Varberg, Västerås och Kalmar)
- Ekonomiskt underlag gällande bemanning har inhämtats i dialog med ekonomi- och HR-medarbetare samt lokalansvarig inom socialförvaltningen.

Utredningens innehåll:

- Beskrivning av socialförvaltningens boendekedja samt Birkagårdens natthärbärge
- Inventering lokala behov
- Omvärldsbevakning
- Innehåll och krav för att starta upp ett stödboende
  - målgrupp
  - lokaler och geografiskt läge
  - avgifter
  - aktörer
  - kompetens och bemanning
  - uppskattade kostnader
- Bedömning och slutsats

Beroendeenhetens boendeformer

Målgruppen för beroendeenhetens boendeformer är personer som har ett alkohol- och eller drogberoende ibland i kombination med spel. Beroendeenheten erbjuder korttidsboende, träningslägenheter och lägenheter med andrahandskontrakt. Samtliga boendeformer beviljas som bistånd och är förenade med särskilda villkor och regler som att samtliga boendeformer ska vara alkohol- och drogfria. Boendalternativen korttidsboende och träningslägenhet har inte för avsikt att vara ett permanentboende.

Korttidsboendet består av 25 platser/rum. Rummen är möblerade. Standarden på rummen varierar från tillgång till rum med trinett och hygienutrymme till delat kök och hygienutrymme. Korttidsboendet är avsett för kortare tid. Boendetiderna varierar mellan några månader till 1-2 år utifrån att det kan finnas en långvarig beroendeproblematik och där det finns en låg motivation till drog- eller nykterhet samt helt avsaknad av bostad eller att på längre sikt erhålla en egen bostad.

17 träningslägenheter (1-2 rum och kök) i Visby, Lärbro, Slite och Klintehamn
Lägenheterna är möblerade. Hyresvärdar är Gotlands Hem och Klara BO. Tidsbegränsade hyreskontrakt som är kopplade till biståndsbeslut.

15 lägenheter med andra handskontrakt (1-2 rum och kök) i Visby och Slite
Hyresvärdar är Gotlands Hem och Klara BO. De boende har egna möbler. Person som bor i andra hand kan ansöka om att ta över hyreskontraktet efter tidigast ett år. Efter minst ett år utan störningar eller anmärkning och efter prövning och godkännande av fastighetsägare kan lägenheten övergå till permanentboende. Det är då helt personens egna möjligheter att få lägenhet på egna ködagar som styr.

Birkagårdens natthärbärke

Verksamheten är ett samarbete mellan Visby domkyrkoförsamling, Region Gotland, Röda korset och Hela Människan Gotland. Natthärbärgen erbjuder en sängplats till den som är hemlös och är öppet varje dag klockan 19.00-08.30 och gäster tas emot fram till klockan 21.30. Gästerna erbjuds middag och frukost samt möjlighet att sköta hygien. Natthärbärgen har 16 platser varav fyra platser för kvinnor. Natthärbärgen har fyra personer anställda (föreståndare och tre personer som arbetar natt). Verksamheten kompletteras med volontärer för matlagning och nattarbete. Verksamheten erbjöd även lunch fram till pandemin 2020 men har inte kunnat återuppta erbjudande om lunch utifrån brist på volontärer. Natthärbärgen tar ut en avgift om 50 kronor per natt av gästerna.

Region Gotland svarar för fastigheten och dess underhåll samt betalar en årshyra på 210 912 kr. I de fall plats på härbärgen beviljas som bistånd av socialförvaltningen ersätts härbärgen med 400 kr per person och natt.

Antal nätter som individ- och familjeomsorgen bekostar:

2019	581 nätter
2020	1 317 nätter
2021	1 248 nätter

Inventering lokala behov

I intervjuer framkommer att det finns behov av ett boende för personer som saknar bostad och som inte klarar krav på nykter- eller drogfrihet vilket är de krav som i dag ställs på boendekedjan inom socialförvaltningens beroendeenhet (korttidsboendet, träningslägenheter och lägenheter i andra hand).

Det uppskattas i dag finnas en grupp om cirka 20 personer som har behov av stödboende. Cirka tio bor i dag inom beroendeenhetens boendekedja och cirka tio personer av de som bor på korttidsboendet avviker i perioder från de regler som gäller för boendet. De som avviker från reglerna beviljas i de fall de inte kan lösa sin boendesituation på annat sätt tillfälligt bistånd till boende på Birkagårdens natthärbärke När personerna följer de regler som gäller för korttidsboendet har de möjlighet att återvända till korttidsboendet. Detta får till konsekvens att platsen står tom på korttidsboendet men är ändå inte möjlig att erbjuda någon annan. Därutöver bedöms det finnas ytterligare cirka 20 personer som har behov av stödboende men som i dag inte bor i någon av beroendeenhetens boendeformer utifrån att

de inte klarar kraven på drog- eller nykterhet alternativt att de inte önskar bo i dessa boendeformer.

Det är en ständig brist på lediga rum och kö in till korttidsboendet. I intervjuer framkommer att det uppstår en ”flaskhals” på korttidsboendet. Personer som uppnått drog- och eller nykterhet kan inte flytta vidare då det är ständig brist på lägenheter och beroendeenheten vill inte skriva ut personer till hemlöshet.

Omvärldsbevakning

Varberg

Står inför en upphandling av innehåll för lågtröskelboende, kallat stödboende. Målgruppen är personer som saknar bostad och har behov av personalstöd. Biståndsbeslut om sex månader och inflyttning dagligen mellan klockan 09.00-17.00. Lokalerna är centralt belägna. Rum med eget hygienutrymme ca 28 m². Gemensamt kök och tvättmöjligheter. Upphandlingen omfattar tio platser med möjlighet att kunna avskilja män och kvinnor (7+3). Avgift för hyra (ca 5 000 kronor). Gemensamma måltider erbjuds en gång per vecka till självkostnadspris. Bemannat dygnet runt och möjlighet att komplettera med volontärer. I Varberg finns ett akutboende, typ Härbärke som riktar sig till personer som är bostadslösa, ej personer med skadligt bruk/beroende

Västerås

Västerås tillhandahåller 53 platser i lågtröskelboende fördelat på tre boendeenheter (18-35 platser/boendeenhet). Målgruppen är personer med missbruksproblem och/eller en psykisk funktionsnedsättning. Biståndsbeslut i form av bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL) och tillgång till sjuksköterska. Samtliga lägenheter tillhandahåller trinet och eget hygien utrymme. Inga gemensamma måltider erbjuds. Avgift för hyra (ca 5 000 kronor). Samtliga boenden är bemannade dygnet runt varav två boenden är bemannade med vaken natt, av två personal). I boendet tillämpas metoder som återfallsprevention (ÅP), MI och rehabiliterande insatser i syfte att konkurrera ut missbruket. I anslutning till ett lågtröskelboende finns 20 härbärgesplatser. För härbärgesplatser krävs inget biståndsbeslut. Västerås har totalt 150 boendepplatser riktade till målgruppen. Erfarenheten från Västerås visar på att enheterna för lågtröskelboende är för stora och skapar svårigheter samt att de kommer bygga upp ett särskilt lågtröskelboende avsett för kvinnor.

Kalmar

Kalmar tillhandahåller nio platser i lågtröskelboende, kallat stödboende. Målgruppen är personer med missbruksproblem, inga krav på nykter eller drogfrihet men inga droger i boendet. Biståndsbeslut från några månader till år. Egna rum med trinet och delade hygienutrymmen. Boendekostnaden uppgår till 98 kronor per dag. Gemensamma måltider erbjuds till en kostnad om 86 kronor per dag (frukost, lunch, middag och kvällsfika). Boendet bemannat med två personal dygnet runt samt sovande jour. Kalmar har inget härbärke. Kalmar har en motivations- och utredningsenhet som består av ett slussboende och ett nyktert och drogfritt HVB-hem (12 platser.) I Kalmar utvecklar man möjligheten att erbjuda sysselsättning till målgruppen inom sysselsättning för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Utöver detta arbetar Kalmar i hög grad med att erbjuda lägenheter till målgruppen – motsvarande Bostad först. Erfarenheter från Kalmar visar att många lägenheter har samlats inom samma bostadsområde vilket skapat bekymmer och oroligheter.

Innehåll och krav

Uppstart av ett stödboende inom socialförvaltningen kräver väl anpassade lokaler, hög bemanning, kompetens, metoder anpassade för målgruppen samt ett ekonomiskt tillskott för att ge förutsättningar för att bedriva verksamheten. Detta då den tilltänkta målgruppen fordrar tillsyn men också ett erbjudande om motiverande stöd mm som kan öka förutsättningarna för nykterhet- och/eller drogfrihet.

Målgrupp för stödboende

Målgruppen är personer som har ett pågående skadligt bruk eller beroende och saknar bostad. Boende i stödboendet kan vara för kortare eller längre tid. Erbjudande om stödboende föregås av utredning och beslut enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. De som erbjuds stödboende tillåts inte bruka alkohol eller droger i boendet, däremot blir man inte avvisad om man kommer dit onykter eller påverkad. Personer som erbjuds stödboende ska inte ha ett beslut om boende i någon annan boendeform inom socialförvaltningens beroendeenhet.

Lokaler och geografiskt läge

Lokaler för stödboende som kan erbjuda delvis möblerade rum om cirka 30 m² med möjlighet till enklare matlagning och eget hygienutrymme. Lokalerna ska kunna erbjuda utrymme för gemensamma aktiviteter och tvättmöjligheter. Därutöver krävs personalutrymmen för administration och övernattningsmöjlighet. Lokalerna bör ha en central geografisk placering med tillgång till goda kommunikationer. Lokaler för stödboende bör inte ligga i anslutning till beroendeenhetens korttidsboende med hänvisning till socialförvaltningens tidigare försök med motsvarande boende och som avslutades 2011.

Storlek på lokal för stödboende uppskattas till ca 450 m² detta beräknat på tio rum om 30 m², gemensamhetsutrymme, tvättmöjligheter samt kontor och övernattningsmöjlighet för personal. Personer som erbjuds boende i stödboende saknar ofta egna inventarier och möbler för en bostad. Möblering av lägenheterna i form av säng, matbord och stolar, hygienartiklar, sängkläder, bestick, porslän och köksredskap, handdukar mm bedöms kunna ske med stöd av varuförsörjningen inom Region Gotland. Kostnad för att möblera en lägenhet uppskattas till ca 5500 kr per lägenhet och totalt 55 000 kronor inklusive flytt hjälp. Beräkning av kostnader för att möblera en lägenhet har jämförts med motsvarande kostnad för möblering av kvotflyktingars bostäder. Erfarenheter av boenden riktat till målgruppen visar på högt slitage på möbler och inventarier vilket betyder att möbler och inventarier kommer att behöva bytas ut och ersättas fortlöpande.

Kostnader för lokaler i stort är svåra att uppskatta då det saknas en specifik lokal för stödboende. Vissa kostnadsjämförelser går att göra utifrån socialförvaltningens övriga kostnader för lokaler där hyreskostnaden uppskattas till ca 1000 kr/m² och år. Hyreskostnaden är beroende av om Region Gotland har egna lokaler att tillgå eller väljer att hyra lokaler via privat fastighetsägare. Kostnaden för lokaler uppskattas till cirka 450 tkr per år.

Avgift för stödboende

Socialförvaltningen ska ha möjlighet att ta ut hyra av personer som bor i stödboende. Om verksamheten bedömer att enklare måltider bör erbjudas utgår avgifter för dessa.

Aktörer som behöver vara informerade om innehållet i stödboende

Uppstart av ett stödboende kräver samverkan och information till andra aktörer utifrån målgruppens behov. Exempelvis socialförvaltningens övriga verksamheter, fastighetsägare och bostadsbolag, hälso- och sjukvården, polis och Birkagårdens natthärbärge.

Kompetens, bemanning och innehåll

Verksamheten kräver ledning av chef med socionomkompetens eller motsvarande och erfarenhet av målgruppen. Övrig bemanning, personal med kompetens i metoder för att arbeta med motivering till nykter- och eller drogfrihet.

Personal med minst två års efter gymnasieutbildning, socionomer, socialpedagoger, eventuellt någon med kompetens motsvarande undersköterska. Kompetens inom metoder för motivationsarbete bedöms viktiga för att stödja de personer som önskar uppnå nykter- och/eller drogfrihet och önskar flytta vidare i boendekedjan eller till eget boende.

Stödboendet ska vara bemannat dygnet runt av två personal. Nattetid en vaken natt samt en sovande jour. Om möjligt bör verksamheten kunna erbjuda aktiviteter eller enklare sysselsättning samt vid behov enklare måltider.

Förslag till bemanning:

Arbetstidsmätt 37,00 t/v (dag/kväll/sovande jour) Arbetstidsmätt 34,33 t/v (natt)

Start	Slut	Typ av tid	Antal
07:00	22:00	Arbete	2
21:45	24:00	Arbete	2
00:00	06:00	Arbete	1
00:00	06:00	Sovande jour	1
06:00	07:15	Arbete	2

Årsarbetare dag/kväll/sovande jour = 7,50

Årsarbetare natt = 2,00

Totalt: 9,50 årsarbetare

Årslön baserat på medellön 540 000 kr (något hög beroende på krav på kompetens exkl ob-tillägg)

540 000 x 9,50 årsarbetare = 5,130 tkr

Motsvarande bemanning med en beräkning utifrån krav på att erbjuda heltider

”Heltidsresan” beräknas till 12,00 årsarbetare

540 000 x 12,00 årsarbetare = 6,480 tkr exklusive ob-tillägg.

Ledning av verksamheten 1,0 årsarbetare. Kostnader uppskattas till 700 000 kr per år (inklusive PO-kostnader)

Bedömning och slutsats

Utredningen visar på behov av att inrätta ett stödboende till personer som har ett pågående skadligt bruk eller beroende och saknar bostad. Ett stödboende skulle innebära att beroendeenhetens korttidsboende ändå är fullbelagt men i högre grad utav personer som är motiverade till att göra en förändring. Det finns erfarenheter som visar på att det inte är

lämpligt att skapa för stora boendeenheter och tio platser för stödboende bedöms tillgodose de mest akuta behoven. Antalet personer i behov av stödboende är därmed inte uttömt enligt den inventering som verksamheten gjort.

Ett stödboende innebär en utökad boendekedja och för att boendekedjan ska fungera krävs att tillgången till lägenheter behöver öka. I dag är det helt personernas egna möjligheter att få lägenhet på egna ködagar och skötsamhet som styr möjligheten att få en egen lägenhet. En utökad boendekedja med stödboende kräver en översyn av möjligheten att i avtal med hyresvärdar/fastighetsägare skriva in att ett visst antal lägenheter med överkomlig hyra löpande ska avsättas till socialförvaltningen. Därutöver krävs överenskommelser kring samarbete mellan socialtjänst, hyresvärdar/fastighetsägare, störningsjour, polis och hälso- och sjukvård/beroendevård (klargöra kontaktvägar, akuta insatser mm).

Kostnadsberäkning

Beräknade kostnader för inrättande av stödboende om tio platser med dygnet runt bemanning.

Lokaler	450 000 kr
Bemanning*	6 480 000 kr (exkl ob-tillägg)
Ledning	700 000 kr
Övrigt (inventarier, artiklar, bilkostnader, livsmedel, tele, data, post, övriga kostnader)	480 000 kr
Möbler	55 000 kr
Totalt	8 165 000 kr

*Bemanning beräknat på enbart heltidstjänster dvs 12 årsarbetare.

Inrättande av stödboende innebär att socialtjänsten utökar alternativen i boendekedjan och kan erbjuda stödboende till personer som har ett pågående skadligt bruk eller beroende och saknar bostad, vilket är i linje med socialnämndens uppdrag och kommande reformer.

Utredningen föreslår att socialförvaltningen får i uppdrag att inrätta ett stödboende med tio platser till personer som har ett aktivt skadligt bruk eller beroende och saknar bostad. Inrättande av stödboende ryms inte inom ordinarie budget och inrättandet av ett stödboendeförutsätter en utökad budgetram för socialnämnden motsvarande 8,165 tkr.